

In bedrijfsmodel moeten boer, koeien, grutto's en leefbaarheid een kans krijgen

OPINIE

Moderne melkveehouderij is, mede door facilitering van predatoren, de belangrijkste oorzaak van de afname van de grutto, stelt Jos Hooijmeijer. Er moeten nieuwe bedrijfsmodellen komen, waarin 'natuurinclusiviteit' verankerd is.

DOOR JOS HOOIJMEIJER

Als het over boeren en weidevogels gaat, lopen de emoties al snel hoog op, zo blijkt uit de reacties op boerderij.nl naar aanleiding van het artikel van Theunis Piersma in de Volkskrant van 7 november jongstleden. Het is dan niet altijd makkelijk om feiten en fabels van elkaar te scheiden.

Laten we ons daarom beperken tot de feiten, gebaseerd op twaalf jaar demografisch grutto-onderzoek in Zuidwest Friesland. Ons studiegebied is 10.000 hectare groot en representatief voor de betere weidevogelgebieden in Nederland, met een mix van melkveehouders die enthousiast aan agrarisch natuurbeheer meedoen (maar daar geen boodschap aan hebben), prachtige weidevogelreservaten en reservaten waar geen weidevogel meer zit.

De gruttostand is de afgelopen veertig jaar met 75 procent afgenomen. Ongeveer 15 procent van de landbouwgrond is in diezelfde periode omgezet in ruimte voor wegen en woningen. De afname kan alleen daardoor dus niet worden verklaard. In die periode is het Nederlandse platteland onherkenbaar veranderd. Intensivering, rationalisatie en schaalvergroting van de landbouw hebben geleid tot een enorm verlies van de totale biodiversiteit – en dus niet alleen van weidevogels – meer dan in enig andere habitat in Nederland.

Het is beslist waar dat ook predatie een veel grotere rol speelt dan veertig jaar geleden; driekwart van de nesten die verloren gaat, wordt door roofdie-

FOTO: PEN COMMUNICATIE

Driekwart van de nesten van grutto's wordt tegenwoordig leeggeroofd. Dat gebeurt vooral in de monoculturen met raaigras.

ren leeggeroofd. Feit is dat de predatie van gruttollegsels in vochtige, kruidenrijke graslanden 14 procent lager is dan in de monoculturen met raaigras, die tegenwoordig het platteland domineren. Als de goedwillende boer te krap

Weidevogels waren ooit 'bijproduct' melkveehouderij

om nesten heen maait, neemt de nestoverleving nog eens met de helft af tot een schamele 21 procent.

Dan hebben we het nog niet gehad over de kuikens. In monoculturen mag je blij zijn als 5 procent van de grutto-

kuikens uitvliegt. Dat komt doordat de kuikens daar te weinig insecten vinden en structureel ondergewicht hebben. Je mag aannemen dat als ze het maaien al overleven, ze een verhoogde kans op predatie lopen op de geëgaliseerde, greppelloze, kaalgemaaide percelen.

Dat is natuurlijk veel te weinig om een populatie in stand te houden waarin jaarlijks, net als veertig jaar geleden, 15 procent van de volwassen vogels sterft. In kruidenrijk grasland daarentegen is de kans op predatie van de eieren nog even groot als veertig jaar geleden. Ook de kuikens halen daar nog steeds het zelfde gewicht en zouden in staat zijn om de populatie op peil te houden, ware het niet dat die gebieden inmiddels veel te klein zijn om te voorkomen dat de kuikens 'weglekken' naar

de omliggende monoculturen. Het is dus een feit dat de moderne melkveehouderij, mede door facilitering van predatoren, de oorzaak is van de afname van de gruttostand.

Hoe nu verder? Ooit waren weidevogels een onbedoeld bijproduct van de melkveehouderij, maar dat is nu geen vanzelfsprekendheid meer. De uitdaging is om te komen tot bedrijfsmodellen waarin die natuurinclusiviteit weer verankerd is. Dat kan door de nadruk minder op kwantiteit te leggen en meer op producten met een toegevoegde waarde, waar beter voor wordt betaald. Niet alleen voor de grutto, maar ook voor de boer, de koeien en een leefbaar platteland voor ons allemaal.

□ Jos Hooijmeijer, weidevogelbioloog bij Rijksuniversiteit Groningen

Het ontbreekt aan lef bij FrieslandCampina

DOOR HARM HOLMAN

In januari wordt de premie voor weiden weer uitgekeerd. Bij FrieslandCampina is dat dit jaar €1 per 100 kilo melk, 50 cent meer dan vorig jaar. Voor velen zal het een teleurstelling zijn dat er maar 65 cent per 100 kilo betaald gaat worden, want van die 50 cent meer wordt 35 cent ingehouden als vulling voor de pot. De verhoging van de premie is dus voor een groot deel een sigaar uit eigen doos.

Verschillende partijen, waaronder Rabobank, dringen aan op een betere vergoeding voor weiden. Alleen het bestuur van FrieslandCampina wil er niet aan. Dat zegt nog steeds dat het gaat voor grondgebonden gezinsbedrijf met weidegang, maar niet heus. De 80 procent weidegang die in het convenant Weidegang is afgesproken, halen we niet. Maar ingrijpen? Ho maar. De kwantumtoeslag voor grote boeren zet meer zoden aan de dijk dan de weidetoeslag. Een boer met 2 miljoen liter melk zonder weiden, krijgt €8.090 kwantumtoeslag en een boer met 5 ton melk die weidte krijgt €3.250 weidepremie. Toch raar.

De scheiding tussen coöperatie en onderneming is het bepalende argu-

OPINIE

FrieslandCampina geeft veel uit aan reclame, maar niets aan het imago van de koe in de wei. De weidemelktoeslag is grotendeels een sigaar uit eigen doos. Beter is deze geheel uit de winst te betalen. Maar daarvoor ontbreekt het aan lef, vindt Harm Holman.

ment dat dit veroorzaakt. Een soort dogma dat niet voor verandering vatbaar is. Waarom betaalt de onderneming de weidepremie niet helemaal? Het is niet meer te bepalen hoeveel er aan weidemelk wordt verdiend. Waarom gaat FrieslandCampina, dat zo duurzaam bezig is, niet investeren in het goede imago van onze boerenmelk? Er worden enkele honderden miljoenen euro's uitgetrokken voor reclame en het bedrijf investeert niks in het imago van Nederlandse melk van koeien in de wei. Nog steeds is er hoegenaamd geen weidekaas. De winst wordt

FOTO: MARK PASVEER

Een kwantumtoeslag levert grote melkveeouders veel meer op dan een weidepremie.

dit jaar recordhoog bij een lage melkprijs. Het gaat goed met de onderneming maar de boeren verpieteren en hebben het moeilijk. Als die 35 cent die bij de boeren wordt gekort door de onderneming zou worden betaald, daalt de winst bijvoorbeeld van €440 miljoen naar ongeveer €405 miljoen (belastingvoordeel niet meegerekend). We zijn een beetje vergeten dat FrieslandCampina van de boeren is en voor de boeren. Waarom niet een deel van deze grote winst investeren in een goede toekomst van de boeren?

Het bestuur maakt zich wel druk om

het merken van kalveren. Lef om de voorgestane visie invulling te geven ontbreekt op dit moment. Misschien wordt het tijd dat onze nieuwe CEO Roelof Joosten het bestuur op het spoor van duurzaamheid en maatschappelijk wenselijk boeren zet en tegelijkertijd ook de portemonnee trekt om dit mogelijk te maken. Voor biologische melk wordt inmiddels 20 cent meer betaald dan voor gangbaar. Dat kan wel. Voor Joosten een mooie gelegenheid om te laten zien dat hij er voor de boeren is.

□ Harm Holman, melkveeouder in Steenbergen.